

SCHELMENROMAN Auteur Martin Michael Driessen schreef een roman over een gewetenloze, maar aandoenlijke bedrieger die moordend door 19de-eeuws Europa trekt.

Interview Remco Becker foto Arie Klievit

Een heerlijk hondsbrutaal boek

Martin Michael Driessen op zijn woonboot in Puttershoek.

en spiegeldak wateroppervlak bezaaid met waterlelies en rietpluimen. Een woonark met uitzicht op de kerktoren van Puttershoek. Ziedaar het idyllische en verstilde decor, waarin Martin Michael Driessen zijn romans componeert.

Die weldadige rust – alleen de jonge, onstuimige Ierse terrim blaft af en toe – heeft hij nodig, want in zijn hoofd heerst al genoeg tumult. Literair tumult.

Driessen geeft de creativiteit de vrije loop, al schrijft hij door zijn strenge zelfkritiek hooguit een paar alinea's per dag. Vandaag verschijnt zijn nieuwste boek, 'De heilige'. De schelmenroman schetst de geschiedenis van de inemende 19de-eeuwse Fransman Donatien, een struikrover en meevoudige moordenaar die leeft van list en bedrog. Overal waar de hoofdpersoon

langstrekt, laat hij een spoor van vernieling achter. Met zijn immorele logica praat hij recht wat krom is, en met succes: uiteindelijk wordt hij heiligverklaard. Dit groteske verhaal kun je nauwelijks anders dan gefascineerd en met een brede glimlach lezen.

Meer dan bij eerdere publicaties voelt de schrijver zich gespannen over de ontvangst van het boek. Hij noemt het 'een lichtvoetig werk', maar 'zeker geen niemendalletje'. "De lezer krijgt ook een blik in menige afgrond."

Wat maakt dat u zozenouwwachtig bent over deze roman?
"Mijn vorige boeken, 'Rivieren' en 'De Pelikaan', hadden veel succes. Het kan zijn dat ik daaraan verslingerd ben geraakt en hoop dat mijn werk nu weer diezelfde erkenning krijgt. Verder is 'De heilige', zoals bij mij gebruikelijk, een heel ander boek dan de vorige, qua stijl en genre. Het is een schelmenroman, en het is natuurlijk afwachten hoe dat befaamde oude

genre in de huidige tijd wordt ontvangen."

Waarom blaast u de schelmenroman nieuw leven in?

"Vorige zomer worstelde ik met een zwaar romanproject over liefde in het Derde Rijk. Literair, maar vooral ook ethisch stelde het hoge eisen. Ik voelde steeds een morele verantwoordelijkheid. Ik ging ook gebukt onder de ambitie; het moest een boek worden zoals het nog nooit over het Derde Rijk was geschreven. Omdat ik niet meer vooruitkwam, besloot ik tussendoor iets totaal anders te schrijven. Ik koos voor een uitermate ontbreukbare, lichtzinnige, onverantwoordelijke verteller, de ik-figuur Donatien. Zodra ik de eerste zin geschreven had, ben ik doorgegaan, tot dat het af was. Ik had er een enorm plezier in om zo'n grillige, speelse verteller aan het woord te laten. Het werkte bevrijdend, ook omdat we in de huidige tijd bijna allemaal als zeer verantwoordingsbewuste burgers leven, en ons voor van alles moeten te moeten schamen. De schelm doet gewoon wat hij wil. Net als de hofnar, die zich vroeger ook niet aan de regels hoefde te houden. De hofnar moet beledigen en immoreel en anarchistisch zijn. Dat was zijn functie te midden van al die redelijke, weldenkende bestuurders."

De internationale politiek vormt momenteel van de narren. Hebben die u beïnvloed?
"Nee, maar het illustreert wel dat de fascinatie voor de nar universeel is. Of hij nu Trump of Johnson heet, Duterte of Berlusconi: onbrekenbare hedonisten blijven boeien. Zelf had ik bij het schrijven eerder literaire associaties. De schelmenroman is een genre dat me altijd heeft bekoord. Al heel jong heb ik bijvoorbeeld 'Aus dem Leben eines Taugenicht's' gelezen, van Joseph von Eichendorff. Een zachtmoedige verhaal over een deugniet. Mijn boek gaat ook over een deugniet, alleen een minder onschuldige. In moderne termen zou je mijn hoofdpersoon een narcistische sociopaat noemen – met een bipolair stoornis." [Balderende lach.]

In een interview hebt u uw jongere zelf ooit

omschreven als een 'egomaan, narcistisch, ongeleed projectiel'. Vormt deze schelmenroman in feite een verkapt zelfportret?
"Haha, die is mooi! Net als bij andere auteurs zijn mijn personages vaak uitvergrotingen van een bepaald aspect van mezelf. Ook in mijn vorige romans komen schurken, psychopaten en zelfdestructieve narren voor. Die figuren zijn te herleiden tot eigenschappen in mijn eigen persoonlijkheid, maar gelukkig is dat deel niet dominant. Elke puber heeft dat ego-mane en narcistische in zich. Sommige mensen komen er nooit van los. Zelf heb ik er heel lang over gedaan een beetje te socialiseren, eironkijk meer dan mijn halve leven. Maar inmiddels ben ik echt tot normaal gedrag in staat."

U bent dertig jaar toneel- en operaregisseur geweest. Wat maakte dat u het roer omgooidt en romans ging schrijven?
"De directe aanleiding was de vroege dood van mijn zoonzietje. Een ingrijpende, persoonlijke belevenis die innerlijk een aardschuivering teweeg heeft gebracht. Toen ben ik schrijver geworden.

"Hoe dat ging? Ik wil er liever niet te veel over zeggen, maar denk aan dat prachtige gedicht van Dylan Thomas dat begint met 'de regel' 'And death shall have no dominion' (De dood zal nooit overwinnen. Vertaling: Arie van der Krogt, red.). Of aan die andere beroemde regels van zijn hand: 'Do not go gentle into that good night / Rage, rage against the dying of the light' (Verdrijf niet zomaar in die zoete nacht / Vecht, vecht omdat het licht niet sterft van mag.) Die 'rage', dat razen, dat was ook mijn reactie op het verlies, op de onmacht die je voelt bij de dood van een geliefde persoon. Toen heb ik in minder dan twee maanden die eerste roman geschreven. Een ware furor. Na mijn tweede boek, uit 2012, ben ik gestopt met regisseren. Sindsdien schrijf ik alleen nog."

Donatien heft ook een kind. Hij ontmoet het bij toeval voor het eerst in een op hol slaande koets.

Zelf springt hij eraf, terwijl het rijtuig met kind en al langs een ravijn dendert. Het toppunt van overantwoordelijkheid. Hoe verhoudt zich dat tot uw eigen verlies?

"Die scène is een voorbeeld van een burleske omgang met iets wat me veel pijn heeft gedaan. Maar ik vaak ervoor om mijn schrijven te zien als een soort zelftherapie. Dat is hooguit een bijverschijnsel. De voltooiing die het schrijven uiteindelijk teweegbrengt, zit erin dat ik blij ben met mijn creatie en met mijn vermogen om zo iets te maken. Maar het is geen hobby. Ik schrijf ook passages die me erg zwaar vallen, zoals over de dood van een kind. Maar dan nog vervult het scheppingsproces me met een geluksgevoel."

In 'De heilige' beschrijft u Donatiens geweld met een zekere wellust.

"Zeker, maar dat is ook een literaire truc. Iedere lezer begrijpt dat het vermoeden of verminken van mensen slecht is. De dubbelslachtigheid zit in de onbekommerde wellust, waarmee ik het beschrijf vanuit het perspectief van de dader. De lezer leeft hopelijk met de slachtoffers mee, maar ook met de doper. Die discrepantie levert spanning op."

"Donatien gedraagt zich bijzonder onheilig. Dit uitgerokend hem laat figureren in een heiligenleven, is natuurlijk pure opzet. Dat maakt dit tot zo'n hondsbrutaal en schandelijk boek."

Uw hoofdpersoon denkt ook nog eens denigrerend over vrouwen en minderheden. Is dat niet vragen om problemen?

"Er zullen vast recensenten zijn die abusievelijk denken dat ik er een reactionaire en misogynie agenda op nahoud. Ik heb eerder klachten gehad over het vrouwbeeld van sommige van mijn personages; men dacht dat ik dat onderschreef, terwijl ik er alleen over schreef. Hoe ik echt over vrouwen denk, is privé. Er komt niet een mooie onliner in me op: ik kan heel goed met vrouwen overweg, ik heb honderden fantastische relaties gehad. [Lachsalvo.] O, schunnig hè. Maar wel leuk. Een beetje Donatien-achtig."

"De hoofdpersoon haalt inderdaad ook uit naar zwarte mensen, Indianen en Kreolen. Joden komen eral helemaal niet goed vanaf. Donatien vindt dat vervelende mensen. Het antisemitisme is de moeder van alle vooroordelen. Ik tematiseer het in veel boe-

ken. Volgens mij kun je de macht van vooroordelen niet overschatten. Ze bepalen in veel grotere mate onze perceptie van de werkelijkheid dan oordelen. Sterker nog, een oordeel is vaak niets anders dan een vooroordeel met een goed alibi."

Zit er dan toch een moraal in dit hoogst immorele boek?

"Dit boek is een beschouwing over de fluiditeit van onze ethische begrippen. Het gaat ook over het rechtvaardigen van je eigen handelen, iets wat zelfs de ergste misdadigers doen, omdat je anders niet kunt overleven. Dat vergt allerlei intellectuele contorsies, maar daarin zijn we heel bedreven. De een wat meer dan de ander, omdat hij er meer reden toe heeft. Maar het verschijnsel dat ik beschrijf, is universeel."

Wat ik graag benadruk, is dat Donatien een vreeselijke jeugd heeft gehad. Zijn vader, een dronken molenaar, liet hem van de trap vallen om hem een lesje te leren. Het gevolg is dat Donatien ernaar snakt om eindelijk de geliefde zoon te zijn. Dat tragische neemt me voor hem in zijn eenzaamheid, het hunkeren naar erkenning en succes, waarmee hij eigenlijk hunkert naar de liefde die hij in zijn manische leven nooitervaart. Dat is een serieuze onderlaag in het verhaal. Maar dat mag de pret niet bederven."

Martin Michael Driessen
De heilige
Uitgeverij van Oorschot
€ 22,50

WIE IS MARTIN MICHAEL DRIESSEN?

Martin Michael Driessen (65), geboren in Bloemendaal, werkte na zijn studie **theaterwetenschappen** dertig jaar lang in Duitsland als operatoneelregisseur. In 1998 overleed zijn zoonzietje, slechts vier maanden oud. Daarna ging Driessen publiceren. Zijn debuutroman 'Gars' (1999) werd gevolgd door 'Vader van God' (2012), 'Een ware held' (2013), 'Lizzie' (2015), met dichteres Liekebeth Lagemaat, 'De Pelikaan' (2017, genomineerd voor de Librisprijs) en de verhalenbundel 'Mijn eerste moord' (2018). Met zijn verhalenbundel 'Rivieren' (2016) won hij de **ECI Literatuurprijs**.

RECENSIE

Wende's mix zorgt voor overrompelende show

MUZIEK/THEATER

Wende's Kaleidoscoop
18/12 september, Carré
★★★★★

Als er een hemel bestaat, dan had die deze week een filiaal in Carré. Artiest/zangeres Wende Snijders zette de poort van het theater wereld open voor zo'n zeventig zeer uiteenlopende performers en componeerde zo haar eigen ideale, muzikale en theatrale zomergastenavond. Een minifestival op een avond waar niets 'mini' aan was door de overvloed aan kleuren, klanken, sferen en genres.

Sinds twee jaar is Wende huisartiest van Carré: ze heeft er een werkruimte en het theater vroeg haar vorig jaar haar eigen 'Kaleidoscoop' samen te stellen, een avond vol artiesten met wie ze zou willen samenwerken. Dit jaar maakte ze een tweede, grotere versie van haar kaleidoscoop. "Alsof je een kind vraagt om even op de Efteling te letten", glunderde ze woensdag op het podium. Haar verfindje en altijd maar vernieuwende smaak zorgde voor een overrompelende avond. De afwisseling was geniaal, met theatrale, subtiele en verrassende overgangen. Tegelijkertijd vertelde de nummers/acts ook een verhaal, over dat we samen moeten leven met al onze verschillen, dat we moeten ontmoeten wat we nog niet kennen en moeten houden van wat we hebben. De blazers van Gallowstreet openden met verwachtingsvolle, licht melancholische klanken. Soul-/gospelzangeres Michelle David blues het dak eraf met haar swingende powerhouse geluid, waarna de kwetsbaarheid van Pitou, met haar akoestische gitaar en ijle stem extra teder binnenkwam. Tijdens de garage-

Geniale afwisseling met verrassende, theatrale, subtiele overgangen

baar en krachtig. Soms met metershoge projecties van haar zingende gezicht waarin je al haar nuances volgde, een trillend ooglid, een voorzichtig glimlach, een trekkende kaak, een kwetsbaar slikkende keel; gevoelig en puur. Wende zorgde voor kruisbestuiving tussen performers uit verschillende werelden en daarmee opende ze ook de harten van het publiek, dat keer op keer jolend applausdeerde. Hopelijk is de Kaleidoscoop gefilmde, zodat méér dan twee keer een vol Carré een tripje naar de hemel kan maken.
Blanca Barlsen

Wende Snijders tijdens haar Kaleidoscoop in Carré. FOTO ANP

Symposium 3-5 oktober 2019

'Een toekomst voor het kerkorgel'

Het historische pijporgel heeft het moeilijke. Voor kerkbesturen vormt het instrument een flinke kostenpost. Bij herbesteding van een kerkgebouw past het orgel vaak niet in de nieuwe plannen. Veel jeugd kent het instrument niet meer.

Het Nationaal Orgelmuseum in Elburg wil samen met kerkbesturen en nieuwe eigenaren, erfgoeddeskundigen, organisten en conservatoria nadenken over de toekomst van het orgel. Naast voordrachten en discussies staan excursies op de agenda.

Voor aanvragen van het volledige programma: info@nationaalorgelmuseum.nl

www.nationaalorgelmuseum.nl

